O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA’LIM VA ILM-FAN VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

“O‘ZBEK TILINING GLOBAL MAQOMI VA NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI”

MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI

2026-yil
16-oktabr

BARQAROR BIRIKMALAR RESURSLARI VA PARALLEL KORPUS UCHUN BAZA TUZISH MEZONLARI

FIXED EXPRESSION RESOURCES AND DATABASE DESIGN CRITERIA FOR PARALLEL CORPORA

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2026.10.16/AEVW1456

Nurullayeva Oydin Nazirjon qizi
filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
TAFU dotsent v.b.
oydinnurullayeva88@gmail.com

Annotation. *This study compares six bilingual resources to establish design criteria for an Uzbek-English database of fixed expressions. The comparison examines expression types, context, bilingual links, annotation, quality control and data provenance. A structural audit of the Yoruba proverb files is distinguished from semantic evaluation. The analysis motivates linked records for expressions, senses and contextual occurrences, with separate assessments of meaning, imagery, communicative function and translation form. Source-based examples illustrate how proverbs, idioms, conventional periphrases and greeting formulas require different annotations. The proposed schema preserves these distinctions within a shared structure and remains to be evaluated on Uzbek-English corpus data.*

Keywords: *fixed expressions, parallel corpus, bilingual database, Yoruba-English, Uzbek-English, equivalence, annotation*

O‘zbek-ingliz parallel korpusida barqaror birikmalarni qayd etish uchun ikki tildagi ifodalarni yonma-yon joylashtirishning o‘zi yetarli bo‘lmaydi. Birikmaning qaysi ma’nosi tarjima qilingani, uning matndagi vazifasi va tarjimada tanlangan ifoda aniqlanishi kerak. Masalan, «ko‘z yummoq»ning e’tiborsiz qoldirish va vafot etish ma’nolari bir xil inglizcha muqobilga bog‘lanmaydi. Maqol tarjimasida esa lug‘atda berilgan muqobil bilan muayyan suhbatda ishlatilgan tarjima farqlanishi mumkin. Baza shu farqlarni saqlasa, undan matndagi birliklarni aniqlash, tarjimani tekshirish va til o‘rgatishda foydalanish mumkin.

Maqolaning maqsadi oltita xalqaro resursni bir xil mezonlar asosida qiyoslab, o‘zbek-ingliz parallel korpusi uchun barqaror birikmalar bazasini tuzish

talablarini aniqlashdir. Asosiy masala maqol, ibora, perifraza va nutqiy formulalarni umumiy bazada saqlaganda ularning qaysi belgilarini birlashtirish, qaysilarini alohida qayd etish kerakligini belgilashdan iborat. Tadqiqot resurslar tavsifi, Yoruba fayllarining tuzilishini tekshirish va ma’lumotlarni qayd etish namunalariga tayanadi. Taklif etilgan tuzilmaning amaliy samaradorligi bu maqolada sinov natijasi sifatida taqdim etilmaydi.

O‘zbek tili frazeologik lug‘atida iboraning nutqqa tayyor holda kirishi, ma’no yaxlitligi va tarkibiy barqarorligi asosiy belgilar sifatida ko‘rsatiladi. Lug‘at ma’no, grammatik qurilish, variant va qo‘llanish shakllarini farqlaydi [2: 7-8]. Kompyuter lingvistikasidagi ko‘p so‘zli birliklar tadqiqi esa ma’noviy belgilar bilan birga sintaktik, leksik va nutqiy xosliklarni ham hisobga oladi [1: 840-841]. Demak, bazaning qamrovini belgilashda barcha birliklardan bir xil darajadagi ko‘chma ma’no talab qilish asosli emas.

Ushbu tadqiqotda barqaror birikmalar bazasi til jamoasida odatiylashgan ifodalarni qamrab oladi. Maqol umumlashgan hukm yoki maslahatni, ibora yaxlit lug‘aviy ma’noni, perifraza odatiylashgan tasviriy nomlashni, nutqiy formula esa muayyan muloqot vazifasini bildiradi. Ularni bir bazada saqlash har bir turga xos belgilarni qayd etishni talab qiladi. «Oq oltin» kabi perifrazada nomlanayotgan narsa, «Xush kelibsiz» formulasida murojaat vaziyati muhim. Mazmunni boshqa so‘zlar bilan qayta bayon qilishni anglatuvchi parafraza esa o‘z-o‘zidan barqaror birlik hisoblanmaydi. U izoh yoki tarjima usuli sifatida saqlanishi mumkin.

Bazaga qabul qilishda birlikning lug‘at yoki maqollar to‘plamida qayd etilgani, yoxud mustaqil matnlarda bir xil odatiy ma’no yoki vazifada qo‘llangani tekshiriladi. Ibora uchun yaxlit ma’no va so‘z almashtirish cheklovi, maqol uchun umumlashgan mazmun, perifraza uchun nomlashning odatiylashgani, nutqiy formula uchun takrorlanuvchi muloqot vazifasi dalil bo‘ladi. Tez-tez uchrashning o‘zi yetarli mezon emas. Manbasi va turga xos belgisi tekshirilmagan ifoda «nomzod» maqomida saqlanadi. Tasdiqlash dalili, tekshiruvchi va qaror sanasi alohida qayd etiladi.

Qiyos uchun *Global Yoruba Lexical Database, Yoruba Proverbs Parallel Corpora, IkiniYorùbá, MultiMWE, AlphaMWE va LLMProverbMT* tanlandi. Ular lug‘aviy baza, tarjima to‘plami, avtomatik ajratilgan juftliklar va birikmalari belgilangan korpusning turli yechimlarini namoyon etadi. Tanlov ikki til materialining bog‘langanligi va resursni tavsiflovchi ochiq hujjat yoki fayl mavjudligiga asoslandi. Bu tanlangan resurslar qiyosi bo‘lib, jahon resurslarining

to‘liq ro‘yxati emas. Har bir resurs birlik turi, qo‘llanish muhiti, tillararo bog‘lanish, belgilash, sifat nazorati va material manbasi bo‘yicha baholandi.

Resurs hajmi haqidagi ma’lumotlar manbalardan olindi, mustaqil sanash esa faqat Yoruba maqollar fayllarida bajarildi. Yoruba maqollar to‘plamining versiyasida train.jsonl va dump.jsonl fayllari tekshirildi. Bo‘sh maydon, aynan takrorlangan juftlik va inglizcha maydonning «[Back to text]» yozuviga tengligi sanaldi. Taqqoslashdan oldin maydon chetidagi bo‘shliqlar olib tashlandi. Bu tekshiruv tarjima o‘rnida texnik yozuv kelganini aniqlaydi. Boshqa juftliklarning ma’noviy sifati undan kelib chiqib baholanmaydi.

Global Yoruba Lexical Database shakl, variant, ta’rif va misolni alohida maydonlarda saqlaydi [4: 14]. Bu lug‘aviy yozuv uchun foydali tuzilishdir. Lug‘atdagi tarjimali misolni korpusdagi qo‘llanish bilan bog‘lash uchun matn manbasi va tarjima bilan moslikni qo‘shimcha qayd etish kerak. IkiniYorùbáda esa 160 ifoda va ularga tuzilgan 800 misol jami 960 parallel namunani tashkil etadi [6: 3]. Bu tajriba nutqiy vaziyatni saqlashning ahamiyatini ko‘rsatadi. Biroq 960 namuna 960 xil ifodani anglatmaydi, tuzilgan misollar ham tabiiy matndan olingan misollardan farqlanishi kerak.

Yoruba Proverbs Parallel Corpora asosiy faylida 568 yozuv mavjud. 390-yozuvda inglizcha tarjima o‘rnida texnik qaytish havolasi kelgan. Qo‘shimcha fayldagi 85 yozuvning barchasida inglizcha maydon shu havoladan iborat. Bo‘sh maydon va aynan takrorlangan juftlik aniqlanmadi [5]. Asosiy fayldagi qolgan 567 yozuvning tarjima sifati bu hisob bilan tasdiqlanmaydi. Natija bazada maydonning to‘ldirilgani bilan lingvistik yaroqlilikni alohida tekshirish zarurligini ko‘rsatadi.

MultiMWE grammatik qoliplar va tarjima ehtimoli asosida ko‘p so‘zli juftliklarni ajratadi. Uning 2020-yilgi usuli ketma-ket kelgan so‘zlarga tayanadi, ajratilgan nomzodlar orasida erkin birikmalar ham bo‘lishi mumkin [8: 2973-2975]. AlphaMWE esa inglizcha 750 gap asosida fe’l boshchiligidagi birliklarni belgilab, boshqa tillardagi tarjimalarga qo‘lda bog‘laydi. Tarjima va belgilash ikkinchi mutaxassis tomonidan tekshiriladi. Arab tilining sheva materiallari bevosita tarjima qilingan [8: 2-3, 5-6, 8]. Uning belgilash tartibi foydali, ammo qamrovi barcha barqaror birliklarni birdek tavsiflamaydi.

LLMProverbMT maqollarni alohida va suhbat tarkibida tarjima qilishni farqlaydi. Material ingliz, nemis, bengal, indonez va xitoy tillarini qamrab oladi. Maqolga boshqa tildagi an’anaviy muqobilni topish bilan suhbatdagi maqolni tarjima qilish alohida vazifalar sifatida qaraladi [9: 1647-1648]. Bu farq o‘zbek-

ingliz bazasida lug‘aviy muqobil va matndagi tarjima uchun alohida bog‘lanishlar zarurligini asoslaydi. Barcha resurslar bir xil mezonlarda 1-jadvalda qiyoslandi.

1-jadval. Resurslarning umumiy mezonlar bo‘yicha qiyosi

Mezon	1	2	3	4	5	6
Birlik turi	So‘z va birikma	Maqol	Nutqiy formula	Birikma nomzodi	Fe’lli birlik	Maqol
Qo‘llanish muhiti	Lug‘at misoli	Alohida yozuv	Tuzilgan misol	Parallel matn	Gap	Maqol va suhbat
Tillararo bog‘lanish	Ta’rif va izoh	Ikki maydon	Tarjima juftligi	Statistik moslik	Qo‘lda moslik	Ekspert tarjimasi
Birikmani belgilash	Lug‘aviy maydonlar	Ikki ustun	Ifoda va misol	Ketma-ket so‘zlar	So‘zlar o‘rni	Maqol va vaziyat
Sifat nazorati	Tavsif yo‘q	Tavsif yo‘q	Ekspert tarjimasi	Avtomatik saralash	Ikki tekshiruv	Ekspert tahriri
Material manbasi	Lug‘aviy manbalar	Veb sahifa	Til egasi tuzgan	Parallel korpus	Tayyor korpus	MAPS va PiC

Resurslar: 1. Global Yoruba Lexical Database. 2. Yoruba Proverbs Parallel Corpora. 3. IkiniYorùbá. 4. MultiMWE. 5. AlphaMWE. 6. LLMProverbMT. «Tavsif yo‘q» sifatni tekshirishning aniq tartibi ochiq hujjatda berilmaganini bildiradi.

Qiyos uchta farqni ko‘rsatadi. Lug‘aviy baza birlikning odatiy ma’nosi va variantlarini, parallel korpus matndagi qo‘llanish va tarjimasini, belgilangan korpus esa birikmaning gap tarkibidagi o‘rnini qayd etadi. Shu sababli o‘zbek-ingliz bazasida bu ma’lumotlar o‘zaro bog‘lanishi kerak. Avtomatik ajratishdan

nomzodlarni topishda, lug‘atlardan ma’noni aniqlashda, vaziyatli korpuslardan esa tarjimaning nutqiy vazifasini tekshirishda foydalanish mumkin. Har bir resursdan olinadigan yechim uning qamrovi va tekshirish usuli bilan birga baholanadi.

Bazada birikma, ma’no va matndagi qo‘llanish uchun alohida yozuvlar taklif etiladi. Birikma yozuvida doimiy raqam, til, birlik turi, lug‘aviy shakl, variant va tasdiqlash manbasi saqlanadi. Ma’no yozuvi shu birikmaga bog‘lanib, izoh, uslubiy belgi va qo‘llanish shartini beradi. Qo‘llanish yozuvi esa asl gap, tarjima, matn manzili va birikma tarkibidagi so‘zlarning o‘rnini qayd etadi. Bir birlikning bir necha ma’nosi, har bir ma’noning ko‘plab qo‘llanishi bo‘lishi mumkin. Omonim birliklar shakli bir xil bo‘lsa ham, alohida raqamlar bilan saqlanadi. Tillararo lug‘aviy bog‘lanish ma’nolar orasida, tarjima bog‘lanishi esa aniq qo‘llanishlar orasida saqlanadi.

Muqobillikni belgilashda ma’no, obraz va nutqiy vazifa alohida baholanadi. Izohdagi tayanch ma’no belgilarining barchasi saqlansa «mos», ayrimi yo‘qolsa yoki asossiz ma’no qo‘shilsa «qisman mos», asosiy ma’no boshqasiga almashsa «mos emas» belgisi qo‘yiladi. Obraz «saqlangan», «o‘zgargan» yoki «qo‘llanmagan» deb qayd etiladi. Nutqiy vazifa bahosida maslahat, tanbeh, kutib olish kabi maqsadlar qiyoslanadi. Tarjima ifodasining turi va so‘zlar soni ham alohida yoziladi. Shu tartibda «vazifadosh» munosabat ma’no mosligiga raqib toifa bo‘lib qolmaydi. Dalil yetishmagan maydon «tekshirilmagan» deb belgilanadi.

2-jadvaldagi «Temirni qizig‘ida bos» maqoli to‘plamda qayd etilgan [3: 406]. «Ko‘z yummoq»ning e’tiborsiz qoldirish ma’nosi frazeologik lug‘atda berilgan [2: 258]. Inglizcha ifodalar Cambridge Dictionary lug‘aviy maqolalari bilan qiyoslandi [Cambridge Dictionary]. «Oq oltin»ning paxtaga nisbatan qo‘llanishi O‘zA xabarida uchraydi [11]. «Xush kelibsiz» va «Welcome» juftligi turizm portalida berilgan. Jadval ma’lumotlarni qayd etish namunasi bo‘lib, ushbu juftliklarning korpus bo‘yicha tekshirilgan muqobillar ro‘yxati emas.

2-jadval. Turli birliklar uchun qayd namunalari

Birlik turi	O‘zbekcha birlik	Tarjima varianti	Turga xos belgi
Maqol	Temirni qizig‘ida bos	Strike while the iron is hot	Maslahat mazmuni va temir obrazi

Birlik turi	O‘zbekcha birlik	Tarjima varianti	Turga xos belgi
Ibora	ko‘z yummoq	turn a blind eye	E’tiborsiz qoldirish ma’nosi
Perifraza	oq oltin	cotton	Paxtani nomlash va qo‘llanish sohasi
Nutqiy formula	Xush kelibsiz	Welcome	Mehmonni kutib olish va hurmat

Maqolda to‘liq shakl bilan qisqartirib qo‘llangan shakl bog‘lanadi. Iborada ko‘chma ma’no, grammatik variant va tarkibiy so‘zlar saqlanadi. Perifrazada nomlanayotgan narsa va qo‘llanish sohasi, nutqiy formulada murojaat kimga va qanday vaziyatda aytilgani yoziladi. «Oq oltin» paxta ma’nosida «cotton» bilan berilsa, nomlash mazmuni saqlanishi mumkin, obraz esa qo‘llanmaydi. «Welcome» bir so‘zdan iborat bo‘lsa ham, kutib olish vazifasini bajaradi. Demak, tarjima tomonida ham ko‘p so‘zli birlik bo‘lishini majburiy shart qilish kerak emas.

So‘zlar o‘rnini qayd etish uchun «U ayrim kamchiliklarga ko‘z ham yumdi» gapi tuzildi. Birikma raqami B001, uning e’tiborsiz qoldirish ma’nosi M001, shu gapdagi qo‘llanishi Q001 bo‘lsin. So‘zlar chapdan o‘ngga sanalsa, birlik 4- va 6-so‘zlardan iborat. Taklif etilgan «He also turned a blind eye to some shortcomings» tarjimasida tegishli qism 3-, 4-, 5- va 6-so‘zlarni qamrab oladi. Gapdagi «yumdi» shakli saqlanib, lug‘aviy «yummoq» shakliga bog‘lanadi. Bu usul birikma orasidagi «ham» yuklamasini uning tarkibiga qo‘shmasdan, ikki tildagi qismlarni bog‘laydi. «U yorug‘likdan ko‘zlarini yumdi» gapida esa to‘g‘ri ma’nodagi qo‘llanish qayd etiladi. Tuzilgan gaplar korpus tajribasining natijasi emas.

Texnik tekshiruvda majburiy maydonlar, raqamlar orasidagi bog‘lanish, takrorlar va so‘z o‘rinlarining gapga mosligi tekshiriladi. Lingvistik tekshiruvda ikki mutaxassis birlik turini, ma’noni va tarjima belgilarini mustaqil baholaydi. Kelishmovchilikda yuqoridagi qaror qoidalariga va matn daliliga murojaat qilinadi. Lug‘atdan olingan birlik, tabiiy matn namunasi, muallif tuzgan gap va tahrirlangan avtomatik tarjima alohida manba turlari sifatida saqlanadi. Matn manzili, nashr, sahifa, fayl versiyasi va foydalanish sharti har bir yozuvning kelib

chiqishini tekshirishga xizmat qiladi. «Tarjimada tushirilgan», «muqobil topilmagan» va «hali tekshirilmagan» holatlar farqlanadi.

Keyingi sinovda birlikni topish aniqligi, ma’noni to‘g‘ri belgilash va tarjima mazmunining saqlanishi alohida baholanishi lozim. O‘rgatish va sinov materiallarini ajratishda birikmaning yaqin variantlari hisobga olinadi. Maqollar tarjimasida avtomatik ko‘rsatkichlar madaniy va ko‘chma mazmunni har doim ishonchli aks ettirmasligi aniqlangan [9: 1653-1654]. Shu sababli tarjima munosabatini tekshirishda ekspert bahosi zarur. Taklif etilgan modelning afzalligi kelgusida o‘zbek-ingliz materialida oddiy tarjima ro‘yxati bilan qiyoslash orqali tekshirilishi mumkin.

Tanlangan resurslar qiyosi barqaror birikmalar bazasida lug‘aviy ma’lumot, matndagi qo‘llanish va tarjima bog‘lanishini alohida saqlash zarurligini ko‘rsatdi. Yoruba fayllari tekshiruvi texnik jihatdan to‘ldirilgan yozuvga ham lingvistik tekshiruv kerakligini tasdiqladi. O‘zbek-ingliz bazasi uchun umumiy yozuvlar bilan birga maqol, ibora, perifraza va nutqiy formulaga xos maydonlar taklif etildi. Ma’no mosligi, obraz, nutqiy vazifa va tarjima ifodasini mustaqil qayd etish turli birliklarni bir xil muqobillik toifasiga majburan kiritishni cheklaydi. Modelning samaradorligi o‘zbek-ingliz korpusida keyingi tajriba orqali tekshiriladi.

ADABIYOTLAR

1. Constant M., Eryiğit G., Monti J., van der Plas L., Ramisch C., Rosner M., Todirascu A. Multiword Expression Processing: A Survey. Computational Linguistics. 2017. Vol. 43, № 4. P. 837-892. DOI: 10.1162/COLI_a_00302

2. Rahmatullayev Sh., Mahmudov N., Xolmanova Z., O‘razova I., Rixsiyeva K. O‘zbek tili frazeologik lug‘ati. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2022. 636 b.

3. Mirzayev T., Musoqulov A., Sarimsoqov B. (tuzuvchilar). O‘zbek xalq maqollari. Toshkent: Sharq, 2005. 512 b.

4. Awoyale Y. Global Yoruba Lexical Database v. 1.0. LDC2008L03. Philadelphia: Linguistic Data Consortium, 2008.

5. Mxronga. Yoruba Proverbs Parallel Corpora. Hugging Face, 2024. Versiya: 834fea2. https://huggingface.co/datasets/mxronga/yoruba-proverbs-parallel-corpora.

6. Akinade I., Alabi J. O., Adelani D. I., Odoje C., Klakow D. ɛ kú <mask>: Integrating Yorùbá cultural greetings into machine translation. Proceedings of the First Workshop on Cross-Cultural Considerations in NLP. 2023. P. 1-7. DOI: 10.18653/v1/2023.c3nlp-1.1

7. Han L., Jones G., Smeaton A. MultiMWE: Building a Multi-lingual Multi-Word Expression (MWE) Parallel Corpora. Proceedings of the Twelfth Language Resources and Evaluation Conference. 2020. P. 2970-2979. https://aclanthology.org/2020.lrec-1.363/

8. Han L., Hadj Mohamed N., Rassem M., Jones G. J. F., Smeaton A. F., Nenadic G. Towards a resource for multilingual lexicons: an MT assisted and human-in-the-loop multilingual parallel corpus with multi-word expression annotation. Language Resources and Evaluation. 2026. Vol. 60. Article 33. DOI: 10.1007/s10579-025-09876-7

9. Wang M., Pham V.-T., Moghimifar F., Vu T.-T. Proverbs Run in Pairs: Evaluating Proverb Translation Capability of Large Language Model. Findings of the Association for Computational Linguistics: ACL 2025. 2025. P. 1646-1662. DOI: 10.18653/v1/2025.findings-acl.83

10. Cambridge Dictionary. Turn a blind eye. Strike while the iron is hot. Elektron lug‘at. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/turn-a-blind-eye https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/strike-while-the-iron-is-hot

11. Dadaboyev O. «Oq oltin» mavsumi. O‘zA. 17.09.2021. https://uza.uz/oz/posts/oq-oltin-mavsumi_302861

12. Uzbekistan Travel. Reasons to celebrate Ramadan in Uzbekistan. Elektron resurs. https://uzbekistan.travel/en/o/reasons-celebrate-ramadan-uzbekistan/. Murojaat sanasi: 11.10.2026.

MUNDARIJA

KIRISH SO‘ZI		
Sirojiddinov Sh.S.	O‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish zarurati	**6**
I. O‘ZBEK TILINING JAHON TILLARI TIZIMIDAGI O‘RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI		
Xolmanova Z.	O‘zbek tilining jahon tillari tizimidagi mavqeyini belgilashda lingvodidaktikaning o‘rni	**9**
Abdushukurov B.	Alisher Navoiy asarlaridagi qadimgi turkiy fe’llar semantikasi	**16**
Xudoyberdiyev J.	Mahmud Koshg‘ariy – singarmonizmning birinchi nazariyotchisi va ovrupolik olimlarning singarmonizm haqidagi xato qarashlari	**30**
Abdurahmanova M.	Alisher Navoiy merosi psixolingvistik talqinda	**45**
Xolmurodova M.	“Nasoyim ul-muhabbat” asaridagi tabobatga doir ayrim arabcha so‘zlar	**51**
O‘razova I.	Ot frazemalarning grammatik funksiyasi (Alisher Navoiy “Xamsa”sidagi frazemalar misolida)	**56**
Maxkamova D.	O‘zbek tili axborot-kommunikatsiya texnologiyalari	**60**

	terminologiyasi taraqqiyoti va tadqiqi	
Oripova M.	Sinestezik metaforalarda sezgilar interperatsiyasi	**66**
Muratova N.	Tilak va tabrik nutqiy aktlarida kommunikativ taktikaning tanlanish xususiyatlari	**72**
Abdullayeva G.	Folklor diskursida o‘xshatishlarning semantik-struktur va kognitiv tahlili	**78**
Xayrullayeva R.	Kichraytirish-erkalash shakllarining pragmatik ifodalanishi	**86**
Jumaniyozova Ch.	Sifat so‘z turkumida obyektiv va subyektiv belgilarning ifodalanishi	**90**
Abduvaliyeva K.	“Shajarayi turk” asaridagi ba’zi urug‘ nomlarining etnotoponim sifatidagi tahlili	**95**
Mullaboyeva Sh.	O‘zbek tilida o‘xshatishlar asosida estetik bahoning ifodalanishi	**107**
Mamadoliyeva M.	Graduallik kategoriyasining lingvistik tabiati va uning turdosh hodisalar bilan munosabati (Xayriddin Sultonov va Iqbol Mirzo asarlari misolida)	**115**
Mamarasulova M.	O‘zbek tili fonosemantik tahlilining fonologik asoslari	**130**
Siddiqova N.	O‘zbek xalq maqollaridagi eskirgan leksika: tarkibi,	**132**

	variantlanishi va lingvopoetik vazifalari	
Yusupova A.	Konseptlarning metaforik ifodalanishi va tahlil shakllari	**144**
O‘ralova N.	O‘zbek tilshunosligida parsellyatsiya hodisasi, uning sintaktik tavsifi va ega-kesim munosabatidagi o‘rni	**150**
Maxmudova M.	Kelishik kategoriyasining o‘rganilish tarixiga doir ayrim mulohazalar	**158**
Nurmatova S.	O‘zbek tilida rang ifodalovchi birliklarning lingvokognitiv strukturasi va konseptualizatsiya masalalari	**168**
Keldiyorova Z.	O‘zbek tilidagi shikoyat matnlarida nutqiy aktlarning ifodalanishi	**174**
Aliqulova Z.	Toponimlarning axborotni saqlash va uzatish xususiyatlari	**178**
Jurayeva Sh.	Hurmat kategoriyasining lisoniy birliklar bilan ifodalanishi	**183**
Karimova U.	Kultegin bitiktoshidagi xarakter-xususiyat bildiruvchi sifatlar tahlili	**188**
II. O‘ZBEK TILINI XALQARO MAYDONDA TARG‘IB QILISH STRATEGIYALARI		
Shamsiyeva M.	Peyzaj matnlari orqali turizmni rivojlantirish istiqbollari	**194**

Jo‘rayeva M.	Matnni tushunishda asar sarlavhasining ahamiyati	**201**
III. GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY TIL VA MADANIYATNI SAQLASH MASALALARI		
Ashirboyev S.	Adstrat sharoitidagi turkiy shevalarning o‘zaro ta’siri masalasi	**205**
Farhad Rahimi	Yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk kelimeleri üzerine On the words yakşı/ ĥoş, yap/ lap, ķop/ köp/ ĥob, appaķ/ pāk	**210**
Xakimova M.	O‘zbek tilidagi metaforik konseptuallashtirishning milliy xususiyatlari	**232**
Abbozov O.	So‘x toponimlarining lingvomadaniy xususiyatlari	**238**
Komilova G.	O‘zbek tilida qadriyatlar tipologiyasining lingvistik verbalizatsiyasi	**245**
Xomidova M.	Zamonaviy o‘zbek badiiy matnlarida ertak elementlarining intertekstual xususiyatlari	**253**
Həsənzadə Səmra	Qrammatik metaforun türk dillərində reallaşması (özbək dilinin materiallari əsasinda)	**261**
Davronova Z.	Antroponimik freymlarda registrdan og‘ish fenomini (Cho‘lponning “Kecha va kunduz” romani misolida)	**272**

Tursinbayeva Sh.	Badiiy matnda onomastik birliklarning lingvomadaniy imkoniyatlari	**276**
Bekmuradova I.	O‘zbek tilidagi ijobiy fe’l-atvor leksemalarining semantik tasnifi	**283**
Imomova I.	Fitratning dramatik asarlarida maqollarning qo‘llanilishi va funksional-semantik xususiyatlari	**291**
Turgunboeva D.	Globallashuv sharoitida o‘zbek va ingliz lingvomadaniyatida miqdoriy me’yor	**297**
Amrullayeva M.	O‘zbek tilida inson xarakterini ifodalovchi frazemalarning semantik mikromaydonlari	**305**
Abdug‘afurova A.	Lingvomadaniy kodlarning poetik faollashuvi: Faxriyor va Ulug‘bek Hamdam she’riyati qiyosida	**312**
Muzaffarova Z.	Badiiy matnda qo‘llangan metaftonimik birliklarning kognitiv xususiyatlari	**322**
Jumayeva M.	Son komponentli lug‘aviy birliklarning lingvokulturologik tahlili	**327**
Xolmo‘minova H.	Frazemalarning lingvomadaniy tahlili	**333**
IV. O‘ZBEK TILINI O‘QITISHNING ZAMONAVIY METODLARI VA XORIJIY TAJRIBA		

Xusanova N.	Raqamli ta’lim muhitida o‘qish savodxonligi transformatsiyasi vositasida boshlang‘ich o‘quvchilarning kreativligini shakllantirish	**337**
Mamirova X.	Bolalarda ko‘p ma’noli so‘zlarni o‘zlashtirishning psixolingvistik mexanizmlari va til ta’limiga ta’siri	**344**
Arolova N.	Maktabgacha yoshdagi o‘zbek bolalari nutqida sintaktik tejamkorlik	**351**
Mirnosirova D.	Nutqiy ijod haqidagi nazariy qarashlar talqini	**356**
Nurboboyeva R.	Erta yoshdagi bolalar ta’limida adabiyotning tutgan o‘rni	**363**
Keldiboyeva M.	O‘zbek tili omonimlarini o‘zlashtirishda kontekst va assotsiatsiyaning psixolingvistik roli	**369**
V. TARJIMA VA LINGVOMADANIY ALOQALAR: XALQARO HAMKORLIKNING MUHIM OMILI SIFATIDA		
Mustafa Said Arslan	Türkiye türkçesi ve özbek türkçesi arasindaki yakinliğin öğretimdeki yansimalari: özbek türkçesi öğretiminde karşilaşilan sorunlar ve öneriler	**378**
Kalanova D.	O‘.Hoshimov “Dunyoning ishlari” asarining koreyscha tarjimasida milliy-madaniy realiyalarning berilishi	**389**

Muhammadiyeva D.	Ko‘p tilli parallel korpusning tarjima birliklarini qiyosiy o‘rganishdagi imkoniyatlari	**400**
Abbasova Ş.	Özbek Yazı Dili ve Azerbaycan Türkçesi'nin Ağızlarında Akrabalık Terimleri	**411**
Qarshiyev K.	Badiiy tarjimaning adabiy-estetik tafakkur evolyutsiyasiga ta’siri (Jamol Kamolning tarjimonlik faoliyati misolida)	**418**
Rahimova Z.	Parallel korpuslarning tarjimashunoslik va qiyosiy tilshunoslikdagi ilmiy ahamiyati	**428**
Bozorova S.	Rus tilidagi ayrim gippologik birliklar tadqiqiga doir	**433**
Axmedova N.	O‘zbek va ingliz tillarida ruhiy holat birliklarining semantik farqlari va kontekstual tarjimasi	**442**
Davlatova R.	Sun’iy intellekt asrida inson nutqi, tilni idrok etish va psixolingvistik jarayonlar	**448**
Turdiyeva R.	Ingliz, qoraqalpoq va o‘zbek tillaridagi maqollarda zoonimlarning lingvokognitiv tahlili (“bo‘ri” misolida)	**462**
Ataniyazova S.	O‘zbek va ingliz tillarida mayl, zamon va modallikning muloqot xulqidagi funksional-uslubiy imkoniyatlari	**466**
Sayfiyeva K.	O‘zbek va ingliz fitonim komponentli maqollarida inson	**472**

	konseptining kognitiv metaforik modellari	
Tillayeva O.	O‘zbek va turk maqollarida erkak konseptining semantik maydoni	**485**
Musurmankova Sh., **Abdullayeva D.**	“Ikki eshik orasi” romanidagi murojaat birliklarining lingvomadaniy xususiyatlari va tarjima muammolari	**495**
Abdullayeva M.	Ingliz va o‘zbek maqollarida nutqiy antonimiyaning lingvokognitiv xususiyatlari	**502**
VI. AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA RAQAMLI MUHITDA O‘ZBEK TILINING RIVOJI		
Abjalova M.	O‘zbek tili multikorpusida aksentologik korpus va uning ahamiyati	**513**
Elova D.	O‘zbek normativ-huquqiy matnlarini lingvo-mantiqiy annotatsiyalash mezonlari	**524**
Kasimova Z.	O‘zbek tili iboralar korpusini yaratishning lingvistik va kompyuter asoslari	**534**
Nurullayeva O.	Barqaror birikmalar resurslari va parallel korpus uchun baza tuzish mezonlari	**542**
Musulmonova K.	Lingvistik ekspertologiyada matn identifikatsiyasi bo’yicha ekspert xulosalarini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	**550**

Umarova Sh.	Kollokatsiyalarni korpus asosida aniqlashning nazariy va metodologik asoslari	**556**
Akramdjanova M.	Parallel korpusning madaniyatlararo kommunikatsiyadagi o‘rni	**564**
Buronova R.	Raqamli muhitda o‘zbek tilidagi neologizmlarning shakllanishi	**570**
Shodmonaliyeva Y.	Sentiment tahlilda tasdiq-inkor emojlarining diskursiv va pragmatik funksiyalari	**576**
Rayimjonova M.	Rauf Parfi she’riyatining leksik-statistik xususiyatlari	**591**
VII. XALQARO TA’LIM DASTURLARI VA O‘ZBEK TILI: IMKONIYAT VA ISTIQBOLLAR		
Mirzəli Məleykə	Azərbaycanda özbək dilinin tədrisi: təcrübə və perspektivlər (bakı slavyan universitetinin timsalında)	**595**
Iskandarova G.	O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganishda so‘z ma’nolarini o‘zlashtirish	**603**
VIII. O‘ZBEK TILI VA DIPLOMATIYA: XALQARO MUNOSABATLARDA TILNING O‘RNI		
Темирова Б., **Темирова М.**	Кыргыз, өзбек тилдери жана алардын адабий-маданий байланыштардагы ролу	**610**

Nazarov Q.	O‘zbek diplomatik diskursida metaforalarning kommunikativ-pragmatik xususiyatlari	**620**
IX. ILMIY TADQIQOTLAR VA LINGVISTIKADA XALQARO HAMKORLIK MASALALARI		
Berdak Yusuf	O‘zbek tilining shakllanish jarayoni va eski o‘zbek tili terminlari	**626**
Qurbonova M.	Xarizmatik nutq haqidagi nazariy qarashlar talqini	**632**
Umurzoqova M.	Erkin A’zam asarlarida lisoniy shaxs tiplari	**640**
Mirzaali Malika	O‘zbek tılının mavsumıy marosımlar leksıkasıda turkıy areal mavqeyı	**646**
Məmmədova A.	Xarəzm Türkcəsində Və Müasir Özbək Dilində Qohumluq Terminlərində Cins Kateqoriyasinin İfadəsi	**661**
Tuxtasinova M.	L.Z.Budagov lug‘atidagi umumturkiy leksik fond: “tur.” pometali leksemalarning tarixiy-qiyosiy tahlili	**670**
Abdullayeva S.	So‘z yasalishını qıyosıy-tıpologık tadqıq etısh metodologıyası va tahlıl mezonları	**681**
Xasanova G.	Kinesikaning lingvistik tadqiqi: shakllanish tarixi va kommunikativ funksiyalari	**688**

Rajabov N.	O‘zbek tilida ng fonemasining talaffuzi, imlosi va tarixiy taraqqiyoti	**695**
Mirzayeva G.	O‘zbek tilida tovush o‘zgarishlarining neyrolingvistik asoslari	**699**
Arislanova M.	She’riy matnning konseptual tizimi va lingvokognitiv xususiyatlari (Erkin Vohidov ijodi misolida)	**706**
Muhammadiyeva M.	“Shum Bola” qissasidagi ba’zi polisemantik leksemalar tahlili	**717**
Abdullayev G‘.	Fitrat she’riyatidagi turkiy so‘zlarning emotsional-ekspressiv xususiyatlari	**722**
Tursunova S.	Ironiyada implikatura fenomeni va yashirin ma’no mexanizmlari	**726**
Turobova N.	Badiiy diskursda morfologik vositalarning pragmatik xususiyatlari	**737**
Utegenova O‘.	O‘zbek tilida tasviriy ifodalarning badiiy matnda qo‘llanilishi	**744**
Komilova G.	Tarixiy-badiiy matnlar korpuslarini yaratish zarurati va ularni semantik modellashtirish masalalari	**749**
Haydaraliyeva Sh., Mo‘minova M.	O‘zbek tili leksikasining taraqqiyot tamoyillari va semema tushunchasi	**759**

Axmedova M.	Diskurs tushunchasining lingvistik talqini: nazariy yondashuv va ilmiy qarashlar	**768**
Komilova Sh.	Lingvokultrologiyada evfemizm va milliy mentalitet: ayollar nutqi misolida nazariy talqinlar	**774**
Suyunova D.	“Boburnoma” dagi leksik qatlamlarning “Boburiynoma”da badiiy qayta faollashuvi: leksik-semantik va funksional-uslubiy tahlil	**780**
Maqsudaliyeva Y.	Lingvistik ekspertiza va lingvokriminalistik tahlil: nazariya va amaliyot	**786**
Abdurasulova D.	O‘zbek qizlari nutqidagi neonim va slenglarning pragmalingvistik tadqiqi	**792**
Majidova M.	Tibbiy soha rahbarlari kinesik nutqining lingvosomatik tadqiqi	**797**
Abdullayeva I.	Gender qadriyatlarning aksiolingvistik tahlili	**802**
X. O‘ZBEK TILINING OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI VA MEDIA MAKONIDAGI O‘RNI		
Saydaliyeva M.	Kinodiskurs multimediali muloqot tizimi sifatida	**809**
Otaxonova S.	Mediamatnlarda antroponimlarning pragmatik imkoniyatlari	**813**